

INICIJACIJA ODRASLIH – MODEL PASTORALA U ŽUPNOJ ZAJEDNICI

Alojzije ČONDIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Zrinsko-frankopanska 19, p.p. 329, 21 000 Split
acondic@kbf-st.hr

Sažetak

Ako se kršćanska inicijacija svede na podjelu sakramenata i ograniči na vjersku pouku djece i mladeži do potvrde, onda se pastoralni rad ne sužava samo u crkvenomu tkivu nego se i u društveno-kulturnim okolnostima lišava svoga dubinskog učinka. U tomu surjeću člankopisac govori o poteškoćama s nazivljem, smislom i odnosom kršćanske inicijacije i katekumenata u pastoralu. Bogoslovno-pastoralnim načinom prosudbe raščlanjuje i upućuje na nužne pastoralne pothvate što se tiče inicijacije odraslih u župnu zajednicu, govoreći o potrebi promjene načina župnoga pastorala. Budući da je u govoru o inicijaciji odraslih neizostavan obrednik *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* (dalje: RPOK), pisac govori o njegovu mjestu i važnosti u pastoralnomu radu. Potom prikazuje odnos inicijacije i nove evangelizacije, naglašavajući njezinu nasušnu potrebu u našim društveno-vjerskim okolnostima. U posljednjemu dijelu članka raspravlja o ulozi inicijacije odraslih u obnovi župnoga pastorala.

Ključne riječi: inicijacija odraslih, evangelizacija, pastoral, vjera, župna zajednica.

Uvod

Pitanje je kršćanske inicijacije odraslih u promijenjenim društvenim okolnostima vrlo zamršeno, a danas odsudno, jer se shvaćanje inicijacije bitno odražava na oblik pastorala u župnoj zajednici. Stoga je odgovoran i zahtjevan pothvat preinačiti pastoralni oblik kršćanske inicijacije odraslih i učiniti ga središtem i oblikom cijeloga pastorala. Suvremena je pastoralna postavka i poteškoća da

se podjelom sakramenata kršćanske inicijacije u dječjoj i mladenačkoj dobi završava kršćanski odgoj i sazrijevanje u vjeri, čime se podržava prazno vjersko stanje odraslih, a onda i mladeži, i njihovo sudjelovanje u župnoj zajednici, što usporava, a često i osporava, širenje navještaja Božje riječi.

Bilo bi površno i netočno optuživati samo postojeću inicijacijsku provedbu kao odgovornu za određene pastoralne manjke. Mnoge poteškoće, zastoji i nepravilnosti izviru iz promijenjenoga društveno-kulturnoga stanja koje se, osim što ima svoje korijene u povijesnim događajima (prosvjetiteljstvo, različite revolucije itd.), posljednjih godina vrlo mijenja. Pluralizam, društvena slojevitost i njezina razdrobljenost, individualizam, zakon tržišta, tehnološki napredak i posvjetovnjačenje pojave su koje suzuju obzorje nadnaravnoga te bitno utječu na život i duhovni rast današnjega čovjeka. O tomu ovdje ne možemo dublje raspravljati, ali treba naglasiti da društveno ozračje samo po sebi ne pridonosi produbljenu kršćanskoga života, štoviše, stvara mnoge poteškoće koje pastoral treba moći podnijeti da bi se očuvala i svjedočila vjera. Ipak, ne smije se zatvarati oči jer je postojeći pastoral neodrživ i treba mu nov zamah inicijacije odraslih.

1. Poteškoće s nazivljem kršćanske inicijacije

Riječ *inicijacija* nije posve jasna. Štoviše, ponekada unosi zabunu. Ovdje se ne radi o općenitoj *inicijaciji* (lat. *initiare*: posvetiti, uvesti, uputiti u tajno bogoslužje; ući u, početi) nego o *kršćanskoj inicijaciji*. Pojam *inicijacija* nije izvorno kršćanski, kao što je to pojam *katekumenat* (*κατηχέειν* – priopćiti, javiti, obavijestiti), nego je preuzet iz nekršćanskoga rječnika, kao životno važan pojam javio se u povijesti religijâ, a nalazimo ga u nekim društvenim sustavima i u djelatnostima ljudi koji ne vjeruju.¹ *Inicijacija* označuje obrede ulaska u društvo odraslih, a u crkvenomu kontekstu ima obredno, odnosno postupno otajstveno svojstvo ulaska u kršćanstvo.² Ovdje se ne radi samo o jezičnoj poteškoći nego o bitnoj, tj. o tome kako postati i biti kršćaninom u suvremenom dobu.

1.1. Smisao kršćanske inicijacije

Pojam *inicijacija* povezan je s početkom novoga životnog razdoblja, a tiče se dubinske odnosne i povijesne promjene koja osobu uvodi u novu životnu

¹ Usp. Mircea ELIADE, *Sveto i profano*, Zagreb, 2002., 114-130.

² Usp. Adriano CAPRIOLI, *Iniziazione ecclesiale*, u: Bruno SEVESO – Luciano PACOMIO (ur.), *Enciclopedia di pastorale. Servizio – Comunità*, IV, Casale Monferrato (AL), 1993., 154-170.

stvarnost. Time ona ulazi u određene vjerske ili narodne zajednice i postaje njihovim dijelom. Stoga inicijacija nije neko površno i uobičajeno obredno posvećeno pravilo, nego je ostvarenje dubinske promjene, tj. osoba, u određenom vremenskom razdoblju ulazi u novi svijet, u novu životnu zbilju i prima novu službu, preuzimajući odgovornost u zajednici. Inicijacija nije osamljen čin nego čin koji se događa u zajednici.

Ne radi se samo o inicijaciji nego o *kršćanskoj inicijaciji*, tj. nije odsudno značenje imenice inicijacija, nego pridjeva *kršćanska*.³ Pojam kršćanske inicijacije ulazi u noviji katolički pojmovnik, a potaknuo ga je bogoslužni pokret s početka XX. st., želeći osvježiti crkvena slavlja, a Drugi vatikanski koncil svesrdno ga je uvrstio u svoje dokumente,⁴ pa tako ulazi u službenu uporabu, što potvrđuje *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* iz 1972. godine.

Kršćanska inicijacija postaje 'načinom postanka kršćaninom', načinom ulaska u kršćanski život i stjecanja vjerskoga iskustva, prenošenja vjere novim naraštajima, čineći ih zauzetim i odgovornim članovima kršćanske zajednice.⁵ U vjerskomu smislu, inicirati znači životno uvoditi u novu stvarnost Krista i Crkve, što se ne smije svesti na poučan čin, brzu i površnu vjeronaučnu pripravu ili na pravnu ispravu, nego se treba ostvarivati postupno u sakramentalnim obredima, gdje se posuvremenjuje ontološko sudjelovanje u trojstvenu otajstvu. Ne smije ju se poistovjetiti sa 'serijskom proizvodnjom'. Osim obitelji, kršćanska zajednica treba trajno uvoditi one koji žele postati kršćanima ili u njima probuditi svijest o pripadnosti Kristu i Crkvi.

Kršćanska inicijacija označuje otajstveni ulazak u kršćansku zajednicu, koji je označen nužnim obredima, a koje osoba ispunjava da bi odrasla u vjeri, sudjelovala u zajednici vjernika i osposobila se slaviti ih u duhu i istini. Njezina se posebnost u odnosu na vjersku i antropološku važnost sastoji u slavlju božanskoga poticaja, a ne u jednostavnom uvođenju u društvenu zbilju. Ona je više od antropološke potrebe za inicijacijskim znakovitim činima, jer sadržava ulazak i početak novoga života koji »nije ništa drugo doli prvo sakramentalno sudjelovanje u Kristovoj smrti u uskrsnuću«⁶. To je životni tijek koji se postupno razvija označen određenim uzajamnim razdobljima, a vjernike privodi

³ Usp. Adrien NOCENT, *Iniziazione cristiana*, u: Domenico SARTORE – Achille M. TRIACCA (ur.), *Nuovo dizionario liturgico*, Roma, 1984., 678-695. Ivica RAGUŽ, Smisao svakoga ljudskog života jest susresti Boga, u: *Glas Koncila*, 25. I. 2009., 8-9.

⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Sacrosanctum concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji* (22. XI. 1964.), br. 65, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008., 71; DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve* (7. XII. 1965.), br. 14, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: AG).

⁵ Usp. Valentino GROLLA, *L'agire della Chiesa*, Padova, 2000., 309-315.

⁶ *Red pristupa odraslih u kršćanstvo. Prethodne napomene*, Zagreb, 1998., 8 (dalje: RPOK).

potpunom uzrastu, koji u Crkvi i svijetu izvršavaju svoje poslanje. Razdoblja se sastoje od triju cjelina: krštenja, potvrde i pričesti, koje se nazivaju sakramentima kršćanske inicijacije,⁷ upravo stoga što uvode, životnim rastom, u puninu novoga života, koji je dar i pritijelovljenje uskrsnulome Kristu, stvarna sposobnost i zrelost svjedočenja u Crkvi i svijetu. Stoga je kršćanska inicijacija odgovorno uključivanje i stvaralaštvo u zajednici onih koji su pozvani izgrađivati povijest uskrsnuća. Ona nije 'privatan čin' jer uvodi u novo zajedništvo, u kojemu je temeljni ustroj Božjega odgoja *traditio-redditio*, doživljen u sakramentalnim događajima pa postaje načelom zajedničkoga života.⁸ U pastoralnomu poimanju inicijacija je mnogo širi pothvat od podjele sakramenata.

1.2. Pastoralna povezanost i prijepor inicijacije i katekumenata

Govor o kršćanskoj inicijaciji nameće preustroj prvotne pastoralne zadaće 'kako postati kršćaninom', odnosno kako produbiti kršćansku svijest.⁹ Međutim, ponekad samo nesnalaženje i zabuna oko nazivlja otežavaju poimanje inicijacije u pastoralnomu vidu. Naime, dok s jedne strane poprima plemenite oznake prikladne u pripremi za kršćanski život u nesklonim društvenim okolnostima, s druge strane gubi podlogu za teološku osmišljenost i opću promjenu pastoralnoga rada zaustavljajući se samo na psihodogojnom značenju. Cijeli se govor o inicijaciji uglavnom svodi na poticaj i na dobrovoljno nastojanje, što je važno, ali za ozbiljno suočenje s pastoralnim izazovima nedovoljno. Na osobnoj razini, to može biti hvalevrijedno, ali bez organske i *sinodalne* župne pastoralne postavke nedovoljno za potpuniju službu evanđelju i kršćanskoj zajednici. Upravo se inicijacijom odraslih produbljuje organski pastoral, a u suprotnom bi postavka pastorala ostala u tradicionalnim okvirima u kojima je samo župnik nositelj pastorala.

Unatoč tomu što se, premda gotovo stidljivo i nejasno, nastoji govoriti o kršćanskoj inicijaciji, čini se da je ta riječ još uvijek većini vjernika nepoznata i pomalo čudna, iza čega je neprikladan pastoralni oblik. Onima koji su upućeniji u povijest religijâ i u kulturološku antropologiju riječ inicijacija

⁷ PAVAO VI., Apostolska konstitucija o sakramentu potvrde, u: *Red potvrde*, Zagreb, 1972., 7: »Vjernici, naime, po krštenju nanovo rođeni, jače se sakramentom potvrde, a u euharistiji se hrane hranom vječnoga života te tako tim sakramentima kršćanske inicijacije sve više primaju bogatstvo božanskoga života i napreduju u savršenoj ljubavi.« Karl RAHNER, *Temelji kršćanske vjere: uvod u pojam kršćanstva*, Rijeka, 2007., 503-506.

⁸ Usp. Roberto LAURITA, *L'iniziazione. Educazione del desiderio, proposta di fede*, u: *Orientamenti pastorali*, 38 (1990.) 7, 45-55.

⁹ Usp. Sergio LANZA, *La pastorale della iniziazione cristiana*, u: *Lateranum*, 52 (1986.) 2, 411-428.

djelomično odgovara zamisli kršćanske inicijacije, jer mnoge često podsjeća, u društvenomu kontekstu, na odijeljene, zagonetne i ne posve jasne skupine, sljedbe, tajna društva itd.

U pastoralnomu smislu često dolazi do neispravnoga poistovjećivanja pojmovna *kršćanske inicijacije* i *katekumenata*. Katekumenat, koji je povezan s inicijacijom, ili »pastoralna priprava katekumena«¹⁰, označen je kao »dulje vremensko razdoblje u kojem se pripravnici obogaćuju pastirskim odgojem i vježbaju prikladnom stegom«¹¹, što vodi k zrelosti duševnoga raspoloženja, koje se očitovalo ulaskom u katekumenat. Katekumenski hod ne smije biti shvaćen jednostavno kao priprema za krštenje, nego kao sastavni dio svojstven inicijaciji, kao dio hoda koji je usmjeren sakramentalnomu slavlju, odnosno kao 'moment' inicijacije.

Pastoralna zabrinutost nastaje na netočnom razumijevanju riječi *katekumenat*,¹² koje se proširilo ne samo na oznaku načina svojstvenoga vjerskomu hodu, nego na nastojanje izvan inicijacijskoga surječja.¹³ Često se govori o 'trajnom katekumenatu', o 'poslijekrsnomu katekumenatu' ili o 'župi kao katekumenskoj zajednici', gdje katekumenat nije shvaćen kao jedinstveno, posebno i neponovljivo, kraće ili dulje, razdoblje u kršćanskomu životu, nego kao stav koji treba zadržati i po njemu živjeti svaki dan. Tu se radi o neprihvatljivoj iskrivljenosti tumačenja katekumenata, jer se razlikuje položaj onih koji su kršteni, a nisu katehizirani od položaja katekumena. Riječ katekumenat pridržan je istinitim katekumenima. Prema tomu, ne bi se smjelo miješati povijesno značenje katekumenata, kojemu pripadaju osobe koje nisu krštene, a žele se krstiti, s kršćanskim odgojem, koji nastoji oblikovati zrele osobnosti u vjeri, što pripada razvojnoj ili zreloj dobi onih koji su kršteni. Krštene osobe ili osobe koje, osim krštenja, nisu primile sakrament euharistije i potvrde ulaze u kršćansku inicijaciju¹⁴ koja, osim triju sakramenata, predviđa 'mistagošku katehezu', što nadilazi razdoblje katekumenata. Ako sve postane katekumenat, onda se zaustavlja razvitak pravoga katekumenata za one koji, kao odrasli, žele uspostaviti odnos s Crkvom i župnom zajednicom. Kršćanska inicijacija, koja odbacuje automatsko ili magično prenošenje

¹⁰ RPOK, br. 98; AG, br. 14: »On se ne sastoji od pukoga izlaganja dogmi i zapovijedi, nego je razdoblje uvođenja i dovoljno duge priprave za cio kršćanski život kojom se učenici združuju sa svojim Učiteljem Kristom.«

¹¹ RPOK, br. 19.

¹² Usp. Josip BALOBAN, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Zagreb, 1992., 132-151.

¹³ Tako npr. Casiano FLORISTÁN, *Il Catecumenato*, Roma, 1993., 254.

¹⁴ Usp. Carlo Maria MARTINI, *Parola alla Chiesa, parola alla città*, Bologna, 2002., 511-513.

vjere, upućuje na otvoren hod rasta i sazrijevanja te očituje način osobnoga usvajanja vjere i kršćanskoga ponašanja, koje vodi k svjedočenju i punom utjelovljenju u Crkvu.

Poteškoća kršćanskoga odgoja djece i maloljetnika i razumijevanja smisla inicijacije potiče na promjenu značenja pojma inicijacije koja bi išla prema pastoralu odraslih. Ako odrasli, prije svega roditelji, ne posvjedoče djeci i mladeži iskustvo vjere, onda prenošenje vjere postaje vrlo upitno. Stoga ovdje smjeram na nužnost dubljega i trajnoga pastoralnog rada s odraslim vjernicima u župnoj zajednici, koji će svojim vjerskim iskustvom, zrelošću i odgojem sustavno uvoditi mlađi naraštaj u cjelovit kršćanski život te im pomoći suživjeti se s vjerom i župnom zajednicom.

2. Prosudba inicijacijskoga pastoralu odraslih u župnoj zajednici

Uobičajeni pastoral podsjeća na izmrcvareno isplivljavanje iz lučke sigurnosti u doba nevremena, odnosno radi se o stanju bojažljivoga otiskivanja od jednoga kraja obale, želeći prijeći na drugi kraj koji se još ne vidi. Opaža se da se naš župni pastoral, pred izazovima društveno-kulturnih promjena, muči u uobičajenoj sigurnosti kako bi pronašao prikladan oblik i životvornije odgovorio na zahtjeve vremena. Zato se očituje strah od zaokreta, obrćenja, prelaska od uhodanoga pastoralu, koji zaostaje, u novi oblik, koji je nepredvidljiv zbog nedostatka iskustva. Pastoral se nalazi između sadanje neučinkovitosti i željene nedohvatljivosti. Župna zajednica sve manje uživa pogodnost društvene uvjetovanosti kršćanskoga odgoja pa društvene okolnosti priječe predočiti inicijaciju kao prirodni tijek, podržavan uobičajenim obiteljskim i pastoralnim oblicima.¹⁵ Preostaje vidjeti koja je druga strana obale i kako do nje. Nameće se pitanje zašto se iz sakramenata ne razvija Crkva? Zašto iz inicijacije ne izrasta prepoznatljiva crkvenost i zauzetost u župnoj zajednici? Zašto naše župne zajednice nisu 'magnetski' privlačna mjesta kršćanske inicijacije koja bi, u pastoralnom vidu, trebala omogućiti novim naraštajima postati kršćanima i kršćanski živjeti? S tim se pitanjima Crkva u našim župama treba suočavati zbog odgovornosti za navještaj Božje Riječi.

¹⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (dalje: HBK), *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008., br. 10: »Stoga je obnova naših župnih zajednica jedan od osnovnih preduvjeta za kvalitetnu kršćansku inicijaciju i slavlje svih sakramenata.«

2.1. Pastoralna praznina između sakramentalizacije i kršćanske inicijacije odraslih

Danas se djeca rađaju u sociološkom kršćanskom ozračju pa, primivši krštenje uglavnom ulaze u životnu nesigurnost, u neodređenu uvjetovanost, u kojoj se održava neko uporište u kršćanskomu iskustvu, često suzdržano, očekujući osobne odluke i sudjelovanje u životu župne zajednice, koja se muči u vjerskom i pastoralnom sazrijevanju. Ustrajnost u masovnoj podjeli sakramenata¹⁶ ne uspijeva ublažiti dojam da pastoral pripreme na *prvu pričest* i *potvrdu* stvara više ravnodušnih nego uvjerenih kršćana. Dublje zavirivanje ispod lovorika uvodi nas u pastoralni *circulus vitiosus*. Ovo se, prije svega, ne odnosi na krštenu djecu ili na mladež i pripremu na potvrdu, nego na odrasle vjernike, koji nisu sazreli u vjeri, a koji sakramente »ne shvaćaju kao jače prijatelovanje Kristu u njegovoj zajednici vjernika, odnosno kao uvođenje u vjeru i život kršćanske zajednice, već kao neki privatni čin«¹⁷. Radi se o mnogim kršćanicima, koji su, zbog vjerske iznemoglosti, ostali u predvorju vjere.

Pastoralni rad, kojemu su *tria munera* bogoslovno pokriće, a koji je sveden samo na 'sakramentalizaciju' i na malo katehizacije, usmjeren djeci i pripravnicima za potvrdu, zapostavljajući odrasle i druga pastoralna područja, umjesto obnove, stvara zastoj u župnomu pastoralu i duhovnoj promjeni društva. Kad se radi o povezanosti inicijacije, župne zajednice i obitelji papa Benedikt XVI. naglašava: »U tu bih svrhu želio svrnuti pozornost na odnos kršćanske inicijacije i obitelji. U pastoralnom je djelovanju svagda potrebno ići za tim da obitelji budu aktivno uključene u cijeli put inicijacije. Primanje krštenja, potvrda kao i prvo pristupanje euharistiji ključni su momenti ne samo za onoga koji te sakramente prima nego za cijelu obitelj, koju u njezinoj odgojnoj zadaći mora podržavati crkvena zajednica u svojim različitim sastavnicama.«¹⁸

Iskustvo pokazuje da se kršćanska inicijacija kao hod obraćenja, sazrijevanja u vjeri, a koja nastoji pripremiti za sakramente (djeca, mladež, ženidba), nerijetko svodi na ne-inicijaciju, tj. na inicijaciju kojoj manjkaju bitne pastoralne odrednice (prihvaćenost, praćenje, iskustvo zajednice, zrelost u vjeri, itd.) pa se inicijacija rasprši, a onaj, kojega se htjelo ili koji se želio uputiti u kršćanski život, nestane, često bez pozdrava i zahvalnosti, zakržljavši u vjerskomu sazrijevanju. Za to postoji više razloga, a s teološko-pastoralnoga vida nagla-

¹⁶ IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci* (16. X. 1979.), Zagreb, 1994., br. 23 (dalje: CT): »Drugim riječima, sakramentalni život osiromašuje i veoma brzo postaje prazni ritualizam ako se ne temelji na ozbiljnom poznavanju značenja sakramenata.«

¹⁷ HKB, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, br. 11.

¹⁸ BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis – Sakrament ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica o euharistiji* (22. II. 2007.), Zagreb, 2007., br. 64 (dalje: SaC).

šavam nedovoljnu kršćansku svijest s obzirom na obitelj utemeljenu na braku, koja bi trebala djeci i mladeži biti prvi i temeljni uvoditelj u vjeru kao i manjak pastoralno zauzetih i otvorenih župnih zajednica, koje 'mistagoški' njeguju kršćansko zajedništvo, koje bi trebalo pomoći obiteljima i svima onima koji žele stjecati kršćansko iskustvo, rasti u vjeri i sudjelovati u župnoj zajednici.

U takvim crkvenim okolnostima, a pod pritiskom utjecaja društva i suvremene raskršćanjene kulture, događa se da kršćanska inicijacija, prije nego što istinski zaživi, neobično završi.¹⁹ Mnoga su djeca krštena zbog neprimjerenih poticaja, sakrament potvrde mnogima, a osobito onima koje izravno ne prati vjerska sigurnost u obitelji i velikodušno ne prihvaća župna zajednica, znači *oproštaj* od Crkve i župne zajednice, kraj vjerskoga života, a mnogima možda i kraj s kršćanskom vjerom. Uočava se da *prova pričest* mnogoj djeci postaje i *posljednja*, a potvrda potvrđuje nezrelost u vjeri. To je očito protuslovlje: inicijacijski pristup, koji bi trebao biti hod *metanoje*²⁰ i *inicijacije* u dubinu smisla kršćanskoga života, u stvarnosti se pokazuje kao tijek *završetka* s vjerskim životom, koji slabi iz naraštaja u naraštaj. Dodatna je poteškoća što se mnogi u takvim vjerskim prazninama žene²¹ pa se spomenuti pastoralni *circulus vitiosus* nastavlja, što se odražava na ulogu vjere u osobnom i društvenom području. Odrasle vjerske praznine očituje se npr. u nedovoljno ispravnom shvaćanju sakramenta bolesničkoga pomazanja. Sve nas to upozorava i upućuje, unatoč školskomu vjeronauku, na nedovoljnu vjersku pouku odraslih vjernika. Nameće nam se pitanje smijemo li, u tomu surječju, našu domovinu nazvati 'misionarskom zemljom'? Bez obzira kako je zvali, u pastoralnomu je vidu sazrelo vrijeme za obnovu pastorala u misionarskomu duhu (Lk 24,13-35) jer je, unatoč primanju krštenja u dječjoj dobi, sve manje obitelji koje kršćanski odgajaju dje-

¹⁹ Usp. Emilio ALBERICH, Catechesi: considerazioni sul futuro, u: *Il Regno – Attualità*, 45 (2000.) 8, 225-227.

²⁰ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Doktrinarna nota o nekim aspektima evangelizacije* (3. XII. 2007.), Zagreb, 2008., br. 9 (dalje: DNAE): »Izraz 'obraćenje' općenito se koristi kao potreba da se pogane privede Crkvi. Ipak, obraćenje (*metanoia*), u njegovu čisto kršćanskom značenju, označava promjenu načina razmišljanja i djelovanja, kao izraz novog života u Kristu potkrijepljenog vjerom: riječ je o stalnoj obnovi u misli i djelovanju koje vodi snažnijem poistovjećivanju s Kristom (usp. Gal 2,20), na koje su pozvani prije svega krštenici. To je, u prvom redu, značenje poziva koji je izgovorio Isus: 'Obratite se i vjerujte evanđelju' (Mk 1,15; usp. Mt 4,17).«

²¹ *Red potvrde, Prethodne napomene*, Zagreb, 1972., br. 3: »Na kršćanske pak roditelje spada da se pobrinu za uvođenje djece u sakramentalni život. To oni čine tako da u njima oblikuju i postupno povećavaju duh vjere, a pri tom se služe i ustanovama koje se brinu za katehetsko obrazovanje i pripravljanje za plodonosno primanje sakramenata potvrde i euharistije. Tu dužnost roditelji očituju i svojim djelotvornim sudjelovanjem u slavljenju sakramenata.«

cu, a župe u promijenjenim okolnostima, tj. prevazi gradskoga stanovništva,²² ustraju na seoskomu pastoralnom obliku. Ipak »nisu doista samo društveno-kulturne prilike te koje nas moraju potaknuti na valjanu pastoralnu obnovu, već nadasve goruća ljubav prema Kristu i njegovoj Crkvi«²³.

Ograničen je broj odraslih²⁴ koji traže krštenje, premda je u doba društvenih promjena u Hrvatskoj bio povećan.²⁵ U tomu smislu katekumenat, uvjetno rečeno, ne stvara prevelike poteškoće, ali treba imati svoje mjesto na župnoj i biskupijskoj razini. U surječu procesa inicijacije u kršćanstvo gorući je izazov pastoralna sustavna, povezana i cjelovita *nova evangelizacija* odraslih kršćana, kojima manjka dubinsko iskustvo smisla pripadnosti Crkvi i ozbiljno svjedočko uvođenje u otajstvo vjere i rad u župnoj zajednici.

Tako dolazimo do središnjega pitanja: može li ovakva kršćanska inicijacija odraslih biti uzorak pastoralna u župnoj zajednici? Možemo li se osloniti na dosadašnji pastoralni oblik rada? O čemu se radi? Pitamo se: radimo li u redovitom pastoralu, osim prigodnih susreta s roditeljima na tehničkim pripremama za podjelu sakramenata i nedjeljne propovijedi, uopće na sustavnoj inicijaciji odraslih vjernika?²⁶ Ako u župnim zajednicama vjernici ne stvaraju ugodno ozračje, kako možemo očekivati da će djeca i mladež, osjećajno i vjerski nesazreli, izdržati pred nasrtajima 'ideologije relativizma'?

Osnovno je pitanje kako odrasle tradicionalne i nominalne²⁷ vjernike, koji Crkvu često doživljavaju kao 'parkiralište', potaknuti da bi mogli druge privlačiti. Kod odraslih je, naime, zaživjelo društveno shvaćanje zastupstva (mentalitet delegiranja) na mnogim područjima (jaslice, vrtići, škola itd.), koje se primjenjuje i na kršćanski odgoj (školski i župni vjeronauk), pa mnogi misle da će njihovu djecu netko drugi uvoditi u vjeru i odgajati u vjeri. S druge strane, stvara se ozračje vjerskoga osiromašenja, tj. mnijenje da je vjera samo za djecu, čemu uobičajeni pastoral pridonosi. U skladu s tim upada se u zamku da će djeca najpotrebnije o vjeri doznati i doživjeti na vjeronauku u školi,

²² Usp. Stipe NIMAC, *Pastoral grada*, Lepuri, 2008.

²³ KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter – navjestitelj riječi i služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća* (19. III. 1999.), Zagreb, 1999., 14.

²⁴ Usp. Bono Zvonimir ŠAGI, *Priprava odraslih za krštenje*, u: *Bogoslovska smotra*, 48 (1978.) 1-2, 44-55.

²⁵ Prema crkvenim podatcima, katekumena je 1986. godine bilo 776, 1990. godine 2 512, a 2000. godine 6 321. Usp. TAJNIŠTVO HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, *Crkvena statistika od 1986. – 2000.*, Zagreb, u: *Arhiv tajništva Hrvatske biskupske konferencije*.

²⁶ HBK, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća* (15. VIII. 2002.), Zagreb, 29 (dalje: NSP): »U nas se, međutim, naglasak stavlja poglavito na katehizaciju djece, dok je *katehizacija odraslih* više prigodna nego sustavna.«

²⁷ Usp. Gordan ČRPIĆ – Stjepan KUŠAR, *Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj*, u: *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 4, 555-561.

zapostavljajući župni vjeronauk, a vjeroučitelji očekuju da će djeca određena vjerska neznanja nadomjestiti iskustvom u obitelji. Kako to pastoralno razriješiti? U našoj se crkvenoj zbilji pokušalo obnoviti župnu zajednicu župnom katehezom,²⁸ koja je u mnogočemu napredovala, što se u kulturnim previranjima, pavši na inicijacijski nepripremljeno tlo (Mt 13,18-30), pokazuje nedovoljnim, jer osim obiteljskoga vjerskog surječja manjka zajednica kao podržavajući pogon. Kateheza je u homogeniziranom društvu bila dovoljna, ali u današnjoj društvenoj podijeljenosti odvojena je od života pa treba pokrenuti i ujediniti tijek, koji se sastoji od kateheze, bogoštovlja, molitve, zauzetosti, sudjelovanja u župnoj zajednici i evangelizaciji. Prvotni cilj kateheze nije obraćenje, nego sazrijevanje u početnoj vjeri, što je svojstveno evangelizaciji.²⁹

Radi se o osobama koje su u komunizmu ili na početku demokratskih promjena u Hrvatskoj, pa i danas, brzo primile sakramente, ali nisu raščistile s prošlošću, nisu se istinski obratile, suživjele se s Kristom, sazrele u vjeri, nisu spoznale stvarnu važnost pripadnosti Crkvi, a ostale su bez primljenoga vjerskog iskustva u župnoj zajednici, što ih vodi k velikoj unutarnjoj praznini.³⁰ Primanje sakramenata bez temeljite evangelizacije u procesu kršćanske inicijacije produbljuje uvriježeni pastoralni oblik, koji je poprilično neprikladan demokratskom društvenom sustavu, u kojemu se i na vjerskomu području očituje fluktuirajući slobodna religioznost. Štoviše, zapaža se sve veća težnja za religijom bez Boga kao osobe pa se, kako u prijašnjoj krilatici 'Krist da, Crkva ne' tako i u današnjoj 'religija možda da, osobni Bog ne', razabire stav prema Crkvi.³¹ Pastoralna je župna ponuda, život i sustavnost nužna, jer od vjernika očekujemo i tražimo odgovoran život u vjeri, prenošenje kršćanskih krjeposti,

²⁸ Usp. HBK, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000.

²⁹ CT, br. 19: »Osobitost kateheze, koja se razlikuje od prvog navješćivanja Evanđelja gdje je došlo do obraćenja, ide za dvostrukim ciljem, i to za sazrijevanjem početne vjere i za odgojem istinskoga Kristova učenika... Ali i katehetskoj praksi ovaj primjereni red mora voditi računa o tome da često nije bilo prve evangelizacije. Određeni broj krštene djece dolazi od ranog djetinjstva na župnu katehezu, a da nisu dobila nikakvu drugu vjersku inicijativu, niti još imaju ikakvu jasnu i osobnu pripadnost Isusu Kristu... predrasude slabih kršćanskih obiteljskih sredina ili pozitivistički duh odgoja ubrzo stvaraju neku odbojnost.«

³⁰ Usp. Zdravko TOMAC, *Obraćenje. Od komunista do vjernika*, Zagreb, 2008., 27: »U ranoj mladosti pripadao sam u vjernike iz obiteljske tradicije, bio sam dijete koje je odgajano u kršćanskom duhu i u kršćanskom sustavu vrijednosti. ... Kasnije sam u mladosti, izvrnut drukčijim utjecajima, prestao vjerovati u Boga, čak sam postao i čovjek koji je smatrao da se treba boriti protiv religije kao opijuma za narod, da vjera u Boga onesposobljuje čovjeka da sve svoje snage usmjeri na izgrađivanje boljega, pravednijeg i humanijeg svijeta. Tada sam vjerovao da se humano društvo mora izgrađivati ne samo bez Boga nego i protiv Boga. Kasnije sam uvidio koliko je to pogrešno.«

³¹ Usp. Medard KEHL, *Dove va la Chiesa? Una diagnosi del nostro tempo*, Brescia, ⁵1997., 38-39.

djelatno sudjelovanje u župnoj zajednici i odgovorno kršćansko ponašanje u Crkvi i društvu.

2.2. Nužnost promjene pastoralnoga rada

U vrtlogu suvremenih društvenih promjena, obitelj sve manje uvodi djecu i mladež u kršćanski život, pa mnogi ostaju bez temeljne inicijacije ili ju nedovoljno prime.³² Župni vjeronauk teško može nadoknaditi manjak obiteljskoga vjerskog odgoja,³³ a k tomu ako nema zrele i odgovorne župne zajednice koja svjedoči vjeru, poteškoće se, na osobnoj i zajedničkoj pastoralnoj razni, umnažaju. Jer župa je, osim obitelji, prvo mjesto kršćanskoga odgoja i uvođenja u vjeru. Ta činjenica upućuje na važnost zajednice, pod čime se prvotno misli na župu, uostalom, hrvatski biskupi tvrde da je »župna zajednica bazično mjesto ulaženja u Crkvu«³⁴. U tomu je smislu inicijacija odraslih životvorni zahtjev Crkve danas. Ona potiče pastoralni žar navještaja evanđelja, izoštrava crkveni osjećaj i potiče pastoralni učinak, ne prepušta se malodušju, nego dosjetljivo i razborito uočava potrebe novih pastoralnih područja prikladnih današnjoj kulturi. U pastoralu se očituje manjak početnoga zanosa, koji bi mladež trebala baštiniti od odraslih, čega nema bez kontemplacije.

Sukladno tomu, nužni pothvati na operativnoj razini, u obnovi pastoralna, svakako se, između ostaloga, odnose na prijelaz od katehetske pridržanosti djeci na novu evangelizaciju svih, a osobito odraslih. Međutim, kratke i brze predbračne pripreme, ograničenost susreta s roditeljima u priprema za sakramente kršćanske inicijacije na obavijesti ustrojstvene vrste, više govore o pastoralnom zamoru nego inovativnosti. Osim toga, ako se pastoral provodi bez uvjerenja i svjedočenja, profesionalno i funkcionalno, onda uzajamno opada pastoralni žar, a plodovi su slabi. To ne znači zapostaviti

³² Usp. Krunoslav NIKODEM – Pero ARAČIĆ, Obitelj u transformaciji, u: Josip BALOBAN (ur.), *U potrazi za identitetom. Komparativna studija vrednota: Hrvatska i Europa*, Zagreb, 2005., 163: »U sklopu vrijednosti koje najviše cijene u hrvatskome društvu djeca su na šestom mjestu (20,7 posto), iza bogatstva (46,8 posto), uspjeha (34,4 posto), zdravlja (30,0 posto), moći (23,1 posto) i društvenog položaja (21,9 posto).«

³³ Usp. NSP, br. 26: »Nerijetko su i roditelji protiv župne kateheze, uvjereni da je za njihovo dijete dosta ono što mu školski vjeronauk pruža. Ta pojava ukazuje na potrebu katehiziranja samih roditelja, što u našem pastoralu nije dovoljno razvijeno.«

³⁴ HBK, *Pristup odraslih u kršćanstvo. Upute za ostvarenje katekumenata u našim prilikama*, Zagreb, 1993., br. 10. NSP br. 28: »Župna je zajednica također jedan od bitnih čimbenika odgoja u vjeri, kako djece, tako i odraslih. Župa je naime 'najznačajnije mjesto u kojemu se oblikuje i očituje kršćanska zajednica. Ona je pozvana biti bratska i ugodna obiteljska kuća gdje kršćani postaju svjesni da su narod Božji' (ODK 257). Kao takva župna je zajednica aktivni subjekt i nositelj sveukupnog pastoralnog djela Crkve.«

brigu o djeci, nego to znači izgrađivati zajednicu odraslih, koji će moći znati hrabriti mladež.³⁵

Ako npr. potvrdi, koja u pastoralu stvara mnoge zabune, mnogi doživljavaju kao obvezu koju treba ispuniti, a ne kao odsudni susret, ili ako je teška 'letva' na koju se često, kao što tvrdi Bruno Forte (1949.), prisilno pripremaju, miješajući dosadu i radoznalost, očekivanja i nestrpljivost završetka,³⁶ pitamo se je li uloženi trud u mladež možda uzaludan ako nije usmjeren i ostvaren s odraslima koji žive od svoje vjere. Bilo bi smiješno ako bi se liječnikov poziv sveo samo na pedijatriju, a pretežno bi se manjina bavila mladeži, odraslima i starima. Usmjeriti pastoral samo prema djeci i primanju sakramenata značilo bi nastaviti pastoral u društveno-kulturnom surječju, koje više ne postoji. Stoga je pastoralna prvotnost, u širem poimanju inicijacije, nova evangelizacija odraslih³⁷ kako bi oni mogli prenositi vjeru mladeži i svojoj kulturnoj sredini. U suprotnom, sve će se više događati da djeca i mladež, a osobito sveučilištarci i intelektualci, gube osjećaj crkvene pripadnosti, što dovodi u opasnost budućnost kršćanstva na ovom području i kulturi. Stoga je važno od inicijacije, koja je često usmjerena na folklornu podjelu sakramenata³⁸ i vjersku informiranost, prijeći na novu evangelizaciju, koja odgaja i uvodi u kršćanski život. Primanje sakramenata kršćanske inicijacije nezaobilazna je i bitna, ali ne i jedina stanica kršćanskoga hoda, pa bi sakramenti trebali postati ulaz koji vodi u kršćansko otajstvo te bi spoznaja njihove važnosti trebala pomoći u širenju pastoralnih obzora. Samo primanje sakramenata i pohađanje školskoga vjeronauka, a bez samoprijegornoga sudjelovanja u župnoj zajednici, mnogima je vjersko pokriće nestvarne vjerske zrelosti i iskustva, što budi sumnju u Tertulijanovu izjavu: »Kršćanin se ne rađa, nego postaje.«, tj. danas je opasnost 'roditi se kao kršćanin, a kršćanin nikada ne postati'.

³⁵ Usp. Carlo Maria MARTINI, *Parola alla Chiesa, parola alla città*, 532-542.

³⁶ Usp. Bruno FORTE, Arcivescovo Bruno Forte: Cresimarsi perché? Lettera pastorale per l'anno 2008-2009 (25. XII. 2008.), u: <http://www.zenit.org/article-16659?1=italian> (25. XII. 2008.).

³⁷ Pero ARAČIĆ, Obnoviteljski kontrast: klasični i novi pristup pastoralu, u: Nediljko Ante ANČIĆ – Nikola BIŽACA (ur.), *Kršćanska nada na početku novoga stoljeća*, Zbornik radova znanstvenoga skupa, Split 27. listopada 2000., Split, 2001., 171: »Čini se da rezultati istraživanja pokazuju da je sustavna evangelizacija odraslih nužna i žurna te da ona treba dobiti središnje mjesto i prednost u pastoralnom djelovanju.«

³⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter – navjesticitelj riječi i služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća*, 18: »Naviještanje koje ne bi neprestano oblikovalo vjernike i završilo u sakramentalnoj praksi ne bi imalo nikakvog smisla, kao što ne bi imalo smisla sudjelovanje u sakramentima koje bi bilo odijeljeno od punog prihvatanja vjere i čudorednih načela ili kojem bi manjkalo iskreno obraćenje srca.«

Također je nužno prijeći od *delegirane* kateheze skupini vjeroučitelja na kršćansku inicijaciju, pod okriljem odgovornosti cijele crkvene zajednice, smjerajući na zajednicu odraslih koja se, rastući u vjeri, obnavlja. Ako se pastoralni rad, u obiteljskomu i prijateljskomu odnosu, provodi samo s djecom i mladeži, to može dovesti u nepriliku odgojni rad na sazrijevanju vjere odraslih u cijeloj zajednici. »Nevidljivi Bog (usp. Kol 1,15; 1 Tim 1,17), iz preobilja svoje ljubavi, oslovljava ljude kao prijatelje (usp. Izl 33,11; Iv 15,14-15) te s njima druguje (usp. Bar 3,38) da ih pozove i primi u zajedništvo sa sobom.«³⁹ Pastoral bi se tako trebao, bez straha i suzdržanosti, usmjeriti ne samo prema djeci i umirućima nego i prema odraslima.

Kada se govori o odgojnim ustrojima,⁴⁰ prvotno se zanemaruje rad s odraslima u župi, koji se udaljuju okrećući se prema drugomu, a time župa ne oda je oblik zreloga kršćanskog života. Pastoralnim se udaljavanjem od odraslih može stvoriti crkvena uvjetovanost velikoga loma, tj. bilo bi nestvarno misliti da crkvena budućnost počiva na mladeži bez uzajamnoga odnosa s odraslima i oslonca u njima u sadašnjosti. Mladež će odrasti, a pitanje je hoće li, na temelju ovakve inicijacije i blijedoga svjedočanstva, odrasti u vjeri i u vjerskomu životu? S otvorenošću prema Duhu Svetomu (Dj 1,8) treba znati pastoralno nadići dvosmjernost vjere i života, kao i psihološki i kulturni otpor pretpostavke da odraslima ne treba odgoj u vjeri. Usidrenost kršćanske inicijacije u uobičajenomu pastoralu zahtijeva promjenu pastoralnih snaga i struktura, što upućuje na neodgodivu promjenu pastoralnoga načina rada.

3. Obrednik Red pristupa odraslih u kršćanstvo u inicijacijskomu pastoralu odraslih

Govor o inicijaciji odraslih nužno upućuje na obrednik RPOK i odraz njegove primijenjenosti na oblik pastoralnoga rada u župi. Crkva, trajno potičući misionarski rad, traži prikladna sredstva, da bi primila odrasle, koji žele biti dio naroda Božjega. U hrvatskomu pastoralnom okružju, gdje se stoljećima krste novorođena djeca, ovaj obrednik nije pobudio osobito zanimanje jer očito nije odgovorio zahtjevima vremena. Prema raspoloživim podacima, oko 88% hr-

³⁹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei verbum. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi* (18. XI. 1965.), br. 2, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: DV).

⁴⁰ Usp. SaC, br. 64: »Kako bismo unutar naših crkvenih zajednica mogli obavljati tu odgojnu zadaću, potrebno je imati prikladno osposobljene odgojitelje. Naravno, sav Božji narod mora se osjećati uključenim u tu formaciju. Svaka kršćanska zajednica pozvana je biti mjestom pedagoškog uvođenja u otajstva koja se slave u vjeri.«

vatskih građana izjasnilo se da su katolici.⁴¹ U tom smislu, manje je nekrštenih, koje župne zajednice trebaju privući i jamčiti im temeljit pristup kršćanstvu, čemu je ovaj obrednik osobito posvećen jer, u suprotnom, ostaju vjerski neostvareni. Međutim, naša je goruća pastoralna poteškoća, o kojoj ovdje govorimo, sustavan i ustrajan evangelizacijski rad s odraslima, koji su kršteni kao djeca,⁴² pa su možda primili druge sakramente, ali nemaju redovitu i ozbiljnu inicijaciju vjere u župnoj zajednici.

Kršćanska inicijacija prije svega slavi Božje, a ne ljudsko djelo, pa joj vjerska odrednica nije filozofsko, povijesno ili uljudbeno razmišljanje o čovjeku ili njegova usidrenost u društveni život. Radi se o svojevrsnomu *prijelazu*, koji je nužan za inicijaciju, odnosno radi se o obraćenju, izazvanom Božjom riječi,⁴³ koju treba navijestiti tradicionalnim i nominalnim vjernicima, na što RPOK upućuje u prethodnim napomenama.

Tko uzme RPOK u ruke, površno ga prolista, bez dublje raščlambe, može dobiti dojam da je to samo bogoslužni obrednik, koji nema ništa s obnovom pastoralna i zahtjevom novoga navještaja Božje riječi u župnim zajednicama.⁴⁴ Ipak, s teološko-pastoralnoga stajališta treba naglasiti da RPOK, kao bogoslužna knjiga, ne tumači sadržajno i bitno kršćansku vjeru. Nedostaje mu jasna predodžba onoga što zahtijeva misionarsko pastoralno promicanje i prikladno uobličjenje, pod zamršenim i artikuliranim izgledom crkvenoga rada u primanju i početnomu kršćanskom odgoju, tj. prvoga momenta u brizi za novoevangelizirane koji ulaze u zajednicu. Obzorje RPOK-a jest bogoslužno. Premda se zaustavlja na sebi svojstvenom i osobitom slavlju, ne ulazeći u cjelovitu razradu pastoralnoga programa, ipak ima važno mjesto u pastoralu, osobito ako se slijede njegova četiri smjera:⁴⁵ primjerena kateheza, vježbanje kršćanskoga

⁴¹ Usp. Marijan VALKOVIĆ – Gordan ČRPIĆ – Ivan RIMAC, Vjera i moral u Hrvatskoj. Pregled postotaka i aritmetičkih sredina (mean) istraživanja, u: *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 4, 491. Sličan postotak pokazuju i druga istraživanja: usp. Josip BALOBAN – Gordan ČRPIĆ, Određeni aspekti crkvenosti, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (2000.) 2, 257-290. Gordan ČRPIĆ – Siniša ZRINŠČAK, Između identiteta i svakodnevnoga života. Religioznost u hrvatskom društvu iz europske komparativne perspektive, u: Josip BALOBAN (ur.), *U potrazi za identitetom. Komparativna studija vrednota: Hrvatska i Europa*, 45-83.

⁴² RPOK, br. 295: »Pastoralne upute koje slijede odnose se na odrasle koji su kršteni kao djeca, a kasnije nisu bili katehizirani...«, RPOK, br. 298: »Tim odraslima kršćanska zajednica, kao i katekumenima, treba da pruži pomoć bratskom ljubavlju i molitvom...«.

⁴³ Usp. SINODO DEI VESCOVI. XII ASSEMBLEA GENERALE ORDINARIA, *La Parola di Dio nella vita e nella missione della Chiesa. Instrumentum laboris*, Città del Vaticano, 2008., br. 29-31.

⁴⁴ Usp. Roberto LOMBARDI, Il rito dell'iniziazione cristiana degli adulti, u: *Orientamenti pastorali*, 38 (1990.) 7, 39-44.

⁴⁵ Usp. RPOK, br. 19.

života u obitelji, dostojni bogoslužni obredi, suradnja u navješčaju evanđelja i u izgradnji Crkve.

U svezi s tim, RPOK ima uzornu vrijednost oblikovanja kršćanske svijesti i ustroja različitih načina u vjeri, promiče istinski crkveni odgoj i potiče nezaobilazno sustavno pastoralno programiranje. Predstavlja tipičan oblik crkvenoga rada koji zagovara služenje riječi (*διακονία*), novu evangelizaciju, katehezu, sakramente i izgradnju zajednice, karitativnu svijest i društvenu zauzetost ostvarenjem mistagoškoga hoda u današnjim okolnostima.⁴⁶ To se »vrijeme obilježeno novim doživljavanjem sakramenata i zajednice«⁴⁷ također odnosi na odgoj za službe, koje mogu obnašati vjernici laici, na hod nove evangelizacije odraslih, koji žele otkriti osobnu vjeru, rad na pripremi mladeži i odraslih za potvrdu i ženidbu, pokornički hod onih koji žele otkriti sakrament pomirenja, hod za roditelje koji traže krštenje za djecu, hod obnove zajednice koji se odnosi na nedjeljnu misu i zajedništvo, da bi, kao Isus učniku, mogli odgovoriti tražiteljima Boga: »Dođite i vidite« (Iv 1,28-28), na odgoj animatora i stvaranje župnih vijeća. Radi se o različitim načinima u vjeri, koji mogu potaknuti obnovu kršćanske odgovornosti, a u župne zajednice vratiti posebno poslanje 'stvaranja' kršćana (Mt 28,19-20).

Provedba RPOK-a potiče oblik pastorala koji je usmjeren odraslima da bi se vjera poosobila i da bismo bili sposobni graditi crkvenu župnu svijest, koja teži novom navješčaju evanđelja krštenima ostajući na programatskom polazištu naglašavajući smisao pastoralnoga rada u Crkvi. Mnogi su odrasli u župnim zajednicama, a koliko je onih koji su odrasli i sazreli u vjeri. Upravo odrasli »imaju najveću odgovornost i sposobnost živjeti kršćansku poruku... Zato bi se i vjera odraslih stalno morala prosvjetljivati, poticati i obnavljati...« (CT 43).

U hrvatskom pastoralnom djelokrugu, prožetom krštenjem novorođenih i potvrdom mladeži, RPOK koristi malo ili nimalo, pa ne treba čuditi što je zapostavljen. Ustrajnost u krštenju djece je pohvalna, ali bez odlučne i smisle- ne inicijacije odraslih izravno se promiče pastoralni oblik koji ne samo da nije u skladu s društveno-religioznim izazovima nego se zapostavlja obnova pastorala, usporava uloga laika, sprječava pastoralna suradnja, produbljuje poteškoća inicijacije i koči župno zajedništvo, što nas udaljuje od učinkovitijega Kristova poslanja. Uloga evangelizacije, što ističe RPOK, i njezina korjenitoga

⁴⁶ Usp. Carlo ROCCHETTA, »Fare« i *cristiani oggi*, Bologna, 2001., 27-34, 50-55.

⁴⁷ RPOK, br. 7, koji u točki 7d govori o *mistagogiji* kao razdoblju namijenjenom »kako stjecanju iskustva i plodova tako i uspostavljanju prisnijeg odnosa i veza sa zajednicom vjernika.« Važnost zajednice naglašava se i u sljedećim brojevima: 11, 15, 19/2, 39, 40, 41, 235, 298, 305.

odnosa u bogoslužju, sadržava bitnu uzajamnost kršćanske zajednice i inicijacije. Odijeliti zajednicu koja evangelizira, i inicijaciju značilo bi ne priznati narav otajstvene ekonomije spasenja i onoga što ona izražava i čini u sakramentima inicijacije i u konačnici postati krajnje nesposobnima uvoditi u uskršno otajstvo Krista i u život Duha. U tom se vidu jedna od bitnih oznaka RPOK-a sastoji u oslobađanju sakramenata kršćanske inicijacije od zapostavljenosti, da bi potvrdila duboka životna povezanost kršćanske zajednice i inicijacijskoga nastojanja. Nema sakramentalne inicijacije ako nije uključena u Crkvu i u cjeloviti pastoral, što ga ona posuvremenjuje i predlaže.⁴⁸ Iz teološko-pastoralne prosudbe jasno proizlazi da je »prioritet od jedinstvene važnosti za Crkvu i za župni pastoral žarka misionarska zauzetost evangelizacije«⁴⁹.

4. Kršćanska inicijacija i nova evangelizacija

Ako se neprosudbeno osvrnemo na naše stanje, onda se društveno-kulturne okolnosti mogu činiti posve kršćanske i može se pomisliti da je područstvljenje dovoljno samo po sebi. Može se steći takav dojam i za inicijaciju u vjeri i kršćanski život. Crkva se nalazi u određenoj kulturnoj promjeni koja nameće nove poteškoće i upućuje na žurnost zadaće nove i ustrajne evangelizacije, tj. kršćanska inicijacija, kao stupnjevit i jedinstven hod vjere, počinje naviještanjem Riječi (λόγος). Sukladno tomu, uvođenje se u vjeru ne može ostvarivati, kao nekada davno, u odnosu na društvenu sredinu i obitelj. U našim župnim zajednicama gotovo nema sustavne pouke odraslih, što se bitno odražava i na inicijaciju djece i mladeži. To može, u ovo 'dramatično i ujedno očaravajuće doba', pod sve većim utjecajem tehničke i pragmatične kulture, uroditi neispravnim shvaćanjem smisla sakramenata i njihove povezanosti sa životom⁵⁰ te se, zbog nerazumijevanja bogoslužnoga smisla i znakova, a pod pritiskom profanoga, može izgubiti osjećaj svetoga i čudorednoga i bitnije smanjiti crkveni život. To potvrđuje činjenica da i među katolicima ima pobornika krštenja samo odraslih, nesposobnosti radovanja tuđem obraćenju, raspršenosti djece i mladeži s misnih slavlja, osobito za vrijeme školskih praznika, nebrige roditelja za župni vjeronauk, nepripravnosti kumova u njihovoj službi, šutnje i bijega iz javnosti, itd.

⁴⁸ Usp. Gianni TREVISAN (ur.), *Quando si diventa cristiani*, Milano, 2003., 159-162.

⁴⁹ KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice* (4. VIII. 2002.), Zagreb, 2002., br. 29.

⁵⁰ Usp. Johann POCK, *Biographisch erfahrbares Heil*, u: Reiner BUCHER (ur.), *Die Provokation der Krise. Zwölf Fragen und Antworten zur Lage der Kirche*, Reinheim, 2004., 220-237.

Pastoralni radnici izazvani su posvijestiti uzajamnost kršćanske inicijacije s obzirom na evangelizacijsku i misijsku potrebu: kako i što učiniti da kršteni postanu kršćanima, odnosno da župna zajednica svojom unutarnjom snagom uvodi u vjeru. Jer je evangelizacijska svijest i pothvat kršćanske zajednice najočitiji znak zrelosti vjere. Vjera se danas potvrđuje osobnim opredjeljenjem pa odatle zahtjev za promicanjem cjelovitog evanđeoskog pastoralala, u čemu kršćani mogu otkriti bogatstvo vjere i pripadnosti Kristu i Crkvi te smisao svoga poslanja u svijetu.

Neosporno je, dakle, da inicijacija, osim sakramenata i kateheze, uključuje evangelizaciju,⁵¹ o kojoj temeljito govori Pavao VI. u pobudnici *Evangelii nuntiandi*.⁵² Ivan Pavao II. naglašavao je *novu evangelizaciju* što se tiče zajednice,⁵³ kao bitne ustanove inicijacije.⁵⁴ Ona teži nadilaženju improvizacije i individualizma zajednicâ, a krštenike potiče na osobno otkrivanje i produbljenje vjere. Usmjerena je prema različitim životnim dobima vjernika koji su udaljeni od vjere ili onima koji su ostali na dječjoj razini znanja i iskustva vjerskoga života. Sve to potiče nadilaženje uzgrednoga obzorja pastoralala, težeći prema cjelovitom provođenju evangelizacije koja oblikuje župne zajednice na prikladan način prema novim izazovima. Ona uključuje različite sastavnice, a tiče se odnosa svjedočanstva i navještaja, kateheze i bogoslužja, vjere i života, osobe i zajednice, milosti i izbora vjere. Spomenute su sastavnice bitne, jer bi formalno pristupanje procesu kršćanske inicijacije bio odraz vjerske površnosti, pa je u tomu surječju neophodna *nova evangelizacija* koja će u vjerniku produbiti vjeru i razbistriti smisao kršćanske inicijacije.

4.1. Nova evangelizacija u novim okolnostima

U uobičajenoj crkvenoj zbilji ostvaruje se pastoral koji gotovo da ne ostavlja mjesto i važnost prvomu navještaju, koji je danas nužan, ako se želi odrasle

⁵¹ Usp. DNAE, br. 12: »U širem smislu tim se izrazom označava redovni pastoralni rad, dok se pod 'novom evangelizacijom' podrazumijeva pastoralni rad s onima koji više ne žive i ne prakticiraju svoju vjeru.«

⁵² Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Navještaj evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Zagreb, 2000. (dalje: EN).

⁵³ Usp. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici – Vjernici laici. Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu* (30. XII. 1988.), Zagreb, 1990., br. 34 (dalje: CL): »Porast čiste i duboke vjere moći će se osigurati jedino novom evangelizacijom... Zasiurno je da postoji hitna potreba prepravljavanja kršćanskoga tkiva ljudskoga društva. No uvjet da do toga dođe je *prepravljavanje kršćanskog tkiva samih crkvenih zajednica*...«

⁵⁴ EN, br. 24: »... evangelizacija je složen postupak koji uključuje razne elemente: obnovu čovječanstva, svjedočenje, izričiti navještaj, pristanak srca, ulazak u zajednicu, primanje znakova, apostolsko djelovanje.«

krštenike, a ne evangelizirane i katehizirane, dovesti ne samo svečanomu izvanjskom slavlju sakramenata, nego uvjerenom i osobnom prijanjanju Kristu i Crkvi⁵⁵ Stoga je pastoralno opravdano u našim okolnostima⁵⁶ govoriti o *novoj evangelizaciji*, na koju je posve jasno, kada je bio u Hrvatskoj, upozorio papa Ivan Pavao II., rekavši: »S pravom dakle na pragu novoga tisućljeća govorimo o potrebi nove evangelizacije: nove s obzirom na način, ali uvijek iste što se tiče istinâ koje valja navješćivati. Nova je evangelizacija golem zadatak: sveopći s obzirom na sadržaj i odredište, praćen potrebom prilagodbe različitim zahtjevima pojedinih krajeva. (...) Molimo da Crkva koja je u vašoj katoličkoj zemlji zna, uz Božju pomoć, ispravno prepoznavati zahtjeve i zadatke nove evangelizacije...«⁵⁷ Papa upozorava na stvaralaštvo i prikladnu promjenu pastoralnoga rada da bismo postali sposobni za nove izazove. Nove okolnosti koje ne očituju društveno kršćansku homogeniziranost, nego se opiru navještaju Božje riječi, potiču na razmatranje i razvitak nove evangelizacije. Radi se o društvenom stanju u kojem se kršćanska životna postavka čini nebitnom, što treba prihvatiti s velikom pozornošću. Pojava obezvrjeđivanja vjere očituje zamršeno stanje u raslojenom i demokratskom društvu, što govori o manjku odvažnosti i utjecaja kršćanske vjere u osobnom i društvenom životu.

Taj zaokret, koji se odnosi na životne paradigme i stožerna sidrišta, ne zahtijeva samo izvanjsku prilagodbu i djelomični popravak nego temeljito preispitivanje i promjenu pastoralnoga uporišta (programi) i rada (aktualizacija). Nedopustivo je nastaviti s pastoralnim oblicima kao da je doba sociološkoga kršćanstva, tj. nedovoljne su prilagodbe koje teže takvu obliku, a odnose se na produljenje pripreve, dorađivanje tekstova i obrazaca, premještanje dobi potvrde,⁵⁸ što često izaziva razočaranja i napetosti. Nužan je oblik pastoralna

⁵⁵ Usp. Tomislav IVANČIĆ, Promicanje i ostvarivanje kršćanskog iskustva u evangelizaciji odraslih, u: *Kateheza*, 3 (1981.) 3, 7-15. Tomislav Ivančić govori o evangelizaciji i sakramentima inicijacije u svojoj knjizi *Susret sa živim Bogom. Temeljno kršćansko iskustvo. Seminar za evangelizaciju Crkve*, Zagreb, *1995.

⁵⁶ IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe* (7. XII. 1990.), Zagreb, 1991., br. 37 (dalje: RM): »Pa i u tradicionalnim kršćanskim zemljama ima posebnih područja povjerenih posebnoj misiji *ad gentes* s neevangeliziranim skupinama i mjestima. Zato je i u tim zemljama nužna ne samo nova evangelizacija nego u nekim slučajevima i prva evangelizacija.«

⁵⁷ IVAN PAVAO II., Potreba nove evangelizacije: izgradnja društva po mjeri čovjeka – baština koja obvezuje. Govor na Žnjanu u Splitu 4. listopada 1998., u: *Govori pape Ivana Pavla II. za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, Zagreb, 1998., br. 2, 29,

⁵⁸ *Red potvrde, Prethodne napomene*, br. 11: »Što se pak tiče djece, neka se u latinskoj Crkvi potvrda općenito podjeljuje oko sedme godine života. Ipak iz pastoralnih razloga, naročito da bi se u životu vjernika snažnije naglasila potpunija podložnost Kristu Gospodinu i postojano svjedočanstvo za njega, biskupske konferencije mogu odrediti i prikladniju

rada inicijacije (biti kršćanin) ne samo prilagođen radi umirivanja savjesti nego prilagođen našem vremenu.

Pastoralu treba promjena ne samo na jednom području nego cjelovita, u svjetlu nove evangelizacije koja zahtijeva postupnost i žar pastoralne ljubavi,⁵⁹ kaneći potaknuti svjež pastoralni duh u Crkvi. Odnosi se na različite načine inicijacije radi rasta i sazrijevanja u vjeri (djeca, mladež, zaručnici, studenti, obitelj, kultura itd.). U pastoralnoj perspektivi kršćanska inicijacija pretpostavlja evangelizaciju i misionarski duh kao uvjetnu činjenicu. To zorno prozire Ivan Pavao II. pa upozorava: »Postoji naposljetku, osobito u zemljama starog kršćanstva, ali katkad i u mlađim crkvama, srednje stanje gdje su cijele skupine krštenih izgubile osjećaj vjere, ili se više uopće ne priznaju članovima Crkve, živeći život koji je daleko od Krista i njegova evanđelja. U tom slučaju nužna je 'nova evangelizacija' ili 'ponovna evangelizacija'« (RM 33). Ako se pastoral ne upusti u taj pothvat, u opasnosti je začahuriti se i tapkati u samouputnoj pastoralnoj prosudbi, a »zajednica se kršćana nikada ne zatvara u samu sebe« (EN 18). U našem je okružju, a radi se »o krštenim ljudima koji ne prakticiraju, koji žive unutar kršćanstva ali ne i prema kršćanskim načelima« (EN 21), cilj nove evangelizacije unutarnja promjena kojoj je istodobno stalo do osobnoga i zajedničkoga obraćenja ljudske svijesti, njihova rada i njihove stvarne životne sredine. Za to nije dovoljna kateheza koja podržava odgoj i produbljuje početnu vjeru, nego treba nova evangelizacija, koja nije samo riječ nego se, prema svetopisamskoj objavi, provodi *gestis verbisque* (DV 2).⁶⁰

4.2. Inicijacijsko-evangelizacijsko dvostruko usmjerenje

U govoru o inicijaciji odraslih, evangelizaciju treba promatrati u dvama smjerovima: 1. *ad extra* ili nova evangelizacija misionarskoga duha i otvorenosti prema društvu i kulturi; 2. evangelizacija u zajednici, *ad intra*, produbljivanjem i poticajem, ozračjem dobrodošlice, dubljim ulaskom u vjeru i životne odvažnosti u zajednici. U tim dvama usmjerenjima evangelizacije pastoralna mjerodavnost traži polet i žar, sposobnost približivanja i uključenja. Evange-

dob kako bi taj sakrament djeca primila u zreloj dobi nakon odgovarajuće priprave.« HBK odredila je da se potvrda ne dijeli vjernicima prije dvanaeste godine, usp. *Službene vijesti*, 1 (1994.) 2, 8.; HBK, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, br. 60.

⁵⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis. Apostolska pobudnica o svećeničkoj izgradnji u sadašnjim prilikama* (25. III. 1992.), Zagreb, 1991., br. 21-23.

⁶⁰ Usp. DNAE, br. 2: »U svakom slučaju, *evangelizirati* znači ne samo podučavati nekom nauku već riječima i djelima naviještati Gospodina Isusa Krista, to jest postati sredstvo po kojem je on prisutan i djeluje u svijetu.«

lizacija u zajednici osobito traži sposobnost primanja i prihvaćanja, evanđeosku prosudbu, pristup u slobodi i u odnosu na osobu, otvorenost nadahnuću Duha Svetoga.⁶¹

Budući da je za Crkvu navještaj evanđelja »milost i njeno poslanje, njena najdublja raspoznajna crta« (EN 14), koja pomaže da vjera u odraslima »raste i sazrijeva i u njima se ukorijeni pastoralnim odgojem«,⁶² onda postaje bjelodano da je nova evangelizacija temeljni pastoralni 'znak vremena'. To je posve jasno, osim što manjka jasna predodžba kako se radi o velikom zaokretu kojemu samo pastoral, nov u svom načinu i pristupu, može prikladno odgovoriti. Naime, novost se nove evangelizacije ne traži samo u novim načinima navještaja nego, prije svega, u obnovljenom zanosu osjetiti se vjernicima, u povjerenju i predanosti nadahnuću Duha Svetoga koji je »danomice zajednici pridruživao spasenike« (Dj 2,47). Ne manjka riječi ni pastoralnih sredstava, ali današnjim kršćanima treba nada, radost i zanos kršćanskoga života koji proizlaze iz udubljenja u molitvu.

Svakako treba odbaciti pastoralnu postavku prema kojoj je poslanje prepušteno osobnoj pobudi pa je nužno stvarati ozračje u kojemu je cijela zajednica, sa svim svojim ustrojem i službama, odgovorna za pastoral misionarskoga duha. Navještaj *kerygme* (κήρυγμα – oglas, zapovijed), a i svjedočanstvo, u kulturnoj raslojenosti uvijek su u pogibelji pasti na neplodno tlo, ali vjerni temeljnom pastoralnom načelu utjelovljenja, težina evangelizacije posvešćuje potrebu ponovnog otvaranja negostoljubivih obzorja navještaju spasenjske riječi. U tomu smislu uzajaman odnos inicijacije i nove evangelizacije postaju pokretačem redovitoga uhodanog pastorala,⁶³ tj. u surječju pastorala kulture radi se o hrabrom ponovnom otvaranju Istini. Otvaranje obzorja istine, napor inkulturacije vjere, zamamljivi i uvjerljivi prijedlozi događaju se upravo na području kulture (RM 52-54).⁶⁴ Nova evangelizacija, ispravno shvaćena kao zanos crkvenoga rada, da bi ljepota Kristove vijesti zasjala u suvremenomu svijetu i vratila smisao i usmjerenost života, nezamisliva je bez odvažne pastoralne brige za kulturu, u čijem obzorju osobito povlašteno mjesto imaju pastoral školstva, sveučilišta, sredstava društvenoga priopćivanja, itd.

⁶¹ Usp. Tommaso STENICO, *La parrocchia focolare di catechesi e il mistero catechistico del parroco*, Città del Vaticano, 2001., 217-247.

⁶² RPOK, br. 296.

⁶³ Usp. Virginio SPIACCI, *Evangelizzazione, iniziazione cristiana, rinnovamento della pastorale*, u: *La civiltà cattolica*, 159 (2008.) 1, 363-375.

⁶⁴ Usp. PAPINSKO VIJEĆE KULTURE, *Promicati pastoral kulture* (23. V. 1999.), Zagreb, 1999., br. 2-6.

U inicijacijskom hodu društveno-kulturne uvjetovanosti, važno mjesto ima župa kao najneposredniji i vidljivi znak crkvenoga zajedništva (usp. CL 26).⁶⁵ Ona se ne oblikuje na nestvaran način, nego je pozvana odgovoriti na svoju dubinsku bit (biti Crkva), prema modelu koji ju čini učinkovitom *hic et nunc*. Prilagodba obzorja pastorala kulture rasplinula bi se ako se ne bi pokrenuo redoviti pastoral u kršćanskoj zajednici. To se osobito odnosi na novu evangelizaciju obitelji, gdje se očituje oskudica udomljenoga kršćanskog oblika. Stoga je sazrelo vrijeme ubrzavanja, kao redoviti zahtjev župnih zajednica, učinkovitosti pastorala posvješćivanja, pratnje i pomoći ranoga odgoja u kućnoj Crkvi.⁶⁶ Jer, uostalom, »priprava na krst i kršćanska pouka u prvom su redu dužnost Božjega naroda, to jest Crkve, koja vjeru primljenu od apostola prenosi i gaji«⁶⁷. Žuran je odgoj i priprema animatora, oblikovanje posebne pozornosti istinskoga pastorala nove evangelizacije u pitanju ženidbe.

Nezaobilazna je evangelizacija zajednice jer istraživanja i iskustvo naglašavaju važnost primanja *od* zajednice i *u* zajednici, što je, kako tvrdi Floristán, odsudno.⁶⁸ Upravo je to jedna od pastoralnih poteškoća, tj. kako zajednica prima one koji se obraćaju ili one koji su se udaljili, a koji podsjećaju na presađenu biljku. Dakle, nedostaje nam sveopće teološko-pastoralno poimanje inicijacije. Zapravo, postoje razdoblja na kojima se ustraje, kao što je kateheza za neke sakramente, ali nedostaje zajedničko obzorje i usklađenost cijeloga pastoralnog smjera: obiteljska pouka, prvotno razdoblje primanja vjernika i evangelizacije u zajednici, priprema u vjeri, ulazak u zajednicu i prilagodba u njoj, osobito osmišljenost pastorala nakon sakramenta potvrde i pastorala ženidbenih parova, briga za stare, bolesne i umiruće te nastojanje oko duhovnih zvanja. Prihvatanje je vrijednost koja se treba naglasiti s teološko-pastoralnoga i evanđeosko-crkvenoga vida (Rim 15,7; 14,3) i očituje se kao poseban oblik *traditio fidei*. Ona se razložno utemeljuje, a važno je i da se svatko osjeti prihvaćenim, jer kršteniku koji živi izvan kršćanskoga ozračja nije lako prepoznati znakove vjere pa zato sv. Pavao upozorava: »Slaboga u vjeri prigrlite, ali ne da se prepirete o mišljenjima« (Rim 14,1). Primanje je, stoga, pitanje stvarne pastoralne zauzetosti. Pozornost prema osobi treba od početka zračiti crkvenošću, a to

⁶⁵ Nediljko A. ANČIĆ, Religioznost i crkvenost muškarca i žene, u: Ante ČOVO – Dijana MIHALJ (ur.), *Muško i žensko stvori ih. Žene i muškarci u življenju i u službi Božjeg poslanja*, Split, 2008., 135-162.

⁶⁶ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 6, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

⁶⁷ *Red krštenja djece*, Zagreb, 1993., *Kršćanska inicijacija*, br. 7.

⁶⁸ Casiano FLORISTÁN, *Il Catecumenato*, 200.

bi trebala biti slika župe. Bitan su čimbenici razgovor i slušanje. Opasnost je govoriti o evangelizaciji, a nastaviti samo pastoral dijeljenja sakramenata, što stvara više ravnodušnih nego životnih zrelih vjernika.

5. Inicijacija odraslih i obnova župnoga pastoralna

Pitanje kršćanske inicijacije, bilo da se promatra s crkvenoga, psihološkoga bilo s antropološkoga vida, upućuje na činjenicu da sržno pitanje 'stvaranja' kršćana u suvremenom svijetu prožima cijelu pastoralnu stvarnost,⁶⁹ tj. razumijevanje kršćanske zajednice. Treba naglasiti da se ne radi o nekoj maloj skupini izdvojenoj od župe. Posve je ohrabrujuća tvrdnja hrvatskih biskupa da je, kada se radi o kršćanskoj inicijaciji, »potrebno još više imati pred očima presudnu ulogu ne samo roditelja i kateheta već cijele župne zajednice. ... Stoga je obnova župnih zajednica jedan od osnovnih preduvjeta za kvalitetnu kršćansku inicijaciju i slavlje svih sakramenata.«⁷⁰ Izrečeni stav poticaj je za pastoralnu obnovu župnih zajednica,⁷¹ pa u tom suglasju o kršćanskoj inicijaciji znatno ovise slika Crkve i pastoralni događaji.⁷²

Nameće nam se pitanje čemu može pridonijeti kršćanska inicijacija odraslih u obnovi načina župnoga pastoralna? Pitanje je dijele li naše župne zajednice samo sakramente⁷³ ili su zajednice koje stvarno uvode u vjeru? Inicijacija, shvaćena u širem pastoralnom vrijednovanju od podjele sakramenata, pridonosi obnovi osjećaja crkvenosti, pokreće svijest odgovornosti i važnost sudjelovanja u životu župne zajednice da bi svjedočila u prenošenju vjere. Radi se o jasnoj predodžbi da se, u sve više raskršćanjenju kulturi, smatra naravnim vjersko produbljenje i sazrijevanje, duhovno održavanje i trajni odgoj u vjeri.⁷⁴

⁶⁹ Usp. Joseph GELINEAU, *Il rito nel 'divenire' cristiano*, u: RAZNI AUTORI, *Iniziazione cristiana. Problema della Chiesa di oggi*, Bologna, 1976., 117-141. Kurt GARTNER, *Dragi oče biskupe. Pisma jednog župnika o reformi pastoralna župe*, Jelsa, 1993., 121-150.

⁷⁰ HBK, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, 10.

⁷¹ *Red krštenja djece. Prethodne napomene*, br. 4: »Božji narod, to jest Crkva, koju predstavlja mjesna zajednica, ima velik udio u krštenju i odraslih i djece. Dijete ima, i prije i poslije primanja sakramenta, pravo na ljubav i pomoć zajednice.« Na što se misli kada se kaže »mjesna zajednica«, CL, br. 26. tvrdi: »Crkveno zajedništvo, iako uvijek ima univerzalnu dimenziju, najneposredniji svoj i vidljivi izraz nalazi u župi: ona je ono krajnje mjesno očitovanje Crkve, u nekom je smislu Crkva sama što živi među kućama svojih sinova i svojih kćeri.«

⁷² Usp. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA (dalje: CEI), *Comunicare il vangelo in un mondo che cambia. Orientamenti pastorali dell'Episcopato italiano per il primo decennio del Duemila* (26. VI. 2001.), Milano, 2001., br. 59. CEI, *L'iniziazione cristiana. 3. Orientamenti per il risveglio della fede il completamento cristiana in età adulta* (8. VI. 2003.) Milano, 2003., br. 32.

⁷³ Usp. Bono Zvonimir ŠAGL, *Pastoralna župne zajednice*, Zagreb, 2001., 86-87.

⁷⁴ Usp. Carlo Maria MARTINI, *Bog odgaja svoj narod*, Zagreb, 2001., br. 75-93.

Za onoga koji vjeru u Isusa Krista želi živjeti odvažno i odgovorno,⁷⁵ radi se o temeljnom stjecanju djelatnoga obzorja, evangelizacijsko-misionarskoga duha, bez kojega svaki pastoralni pothvat tapka na mjestu i nesposobnosti učinkovitoga ostvarenja.

Ponovna uspostava kršćanske inicijacije pridonosi točnijoj sročeniosti velike napetosti u odnosu na povezanost odnosa vjere i sakramenata.⁷⁶ Važnu ulogu u tome ima pastoralni rad zajednice nakon krštenja i potvrde u svjetlu živosti inicijacije, tj. izrada različitih prikladnih i sustavnih pastoralnih susreta i drugih pothvata. Dakako, velik je izazov dob podjele potvrde,⁷⁷ što potiču korjenito promijenjene društveno-vjerske okolnosti. Od svega se najteže podnosi ako se inicijacija odraslih svodi na usputno pastoralno područje. Zato treba istaknuti da nova evangelizacija nije pridržana stručnjacima nego je temeljna i prvotna zadaća cijele Crkve.⁷⁸ Prema tome, nužno je posvješćivati da kršćanska inicijacija odraslih nije pastoralni 'privjesak', nego nadahnjujući oblik i uzorna paradigma.

Današnja inicijacija, shvaćena kao podjela sakramenata uz kratku župnu vjeronaučnu pripremu za prvopričesnike i potvrđenike, a bez uključenosti roditelja u život zajednice i njihove odgovornosti za sazrijevanje vjere kao i bez sudjelovanja cijele zajednice ne može biti modelom župnoga pastoralala. Neujednačenost inicijacije odraslih i podjele sakramenata djeci i mladeži treba nadići osobito pastoralnim radom s odraslima, koji će uočiti svoje neizostavno mjesto u prenošenju vjere i stvaranju organskoga župnoga pastoralala.

To znači da pastoralnu odgovornost u župi, koja se u svijesti vjernika uglavnom svodi na rad župnika, trebaju preuzeti svi članovi župne zajednice, svatko na svoj način, prema svom pozivu i službi.⁷⁹ Inicijacija ne znači samo

⁷⁵ Usp. Giorgio BONACCORSO, *Celebrazione la salvezza*, Padova, 2003., 125-126. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Zagreb, 2006., 276-278.

⁷⁶ Usp. André LAURENTIN – Michaela DUJARIER, *Il catecumenato*, Roma, 1995., 390-392.

⁷⁷ Usp. Luka MARIJANOVIĆ, Potvrda – sakrament zrelosti, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije*, 136 (2008.) 7-8, 675-680. Ante MATELJAN, *Otajstvo poslanja – sakrament potvrde*, Split, 2004., 183.

⁷⁸ Usp. DŃAE, br. 10: »Tako možemo razumjeti hitnost Kristova poziva na evangelizaciju i da se poslanje, koje je Gospodin povjerio apostolima, tiče svih krštenika. Isusove riječi: 'Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!' (Mt 28,19-20) upućene su svima u Crkvi, svakom prema njegovu pozivu.« Usp. RPOK br. 41.

⁷⁹ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Eklezijalno-župna ukorijenjenost katekumenata*, u: HBK, *Priступ odraslih u kršćanstvo*, 119-130; Patrick BRAUD, *Il vissuto autentico della comunità, vero luogo d'iniziazione?*, u: Henri DERROITTE (ur.), *Catechesi e iniziazione cristiana*, Leumann (Torino), 2006., 85-96. Usp. BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri*, Zagreb, 1983., br. 60, 69.

dovesti krštenika na misu i tim ispuniti sve svoje vjerske dužnosti, jer se time osiromašuje bit župnoga zajedništva i važnost Crkve. To je pasivan odnos. Sudjelovanjem na misi treba crpsti spoznaju o svojoj odgovornosti za pastoralni rad u župi. U tomu smislu nije dopustivo, a najčešće se to događa, djecu nakon svete pričesti i mladež nakon svete potvrde prepustiti zrakopraznomu hod. Nego su im upravo odrasli,⁸⁰ osobito roditelji, kumovi, prijatelji i dušobrižnici, koji su sazreli u vjeri, pozvani, kao prve kršćanske zajednice (Dj 2,42-47), svojom ljudskom i vjerskom zrelošću, 'postojanošću i zajedništvom, molitvom i lomljenjem kruha', pokazati značenje uvođenja u zajednicu i tako ponuditi duhovnu svježinu i opravdati razlog kršćanske nade (1 Pt 3,15). Inicijacija, u doba duhovnoga individualizma i društvene pokretljivosti, potiče promjenu župnoga pastorala u duhu zajedništva, ne elitnoga, činovničko-upravnoga ili zatvorenoga, nego misionarskoga i umreženoga oblika.⁸¹

Taj tijek sazrijevanja krštenih u vjeri i njihova zauzetoga sudjelovanja u župnoj zajednici, umjesto poslijekršni ili novi katekumenat, bolje je zvati uvođenjem u 'cjeloviti kršćanski odgoj'.⁸² Naime, kršćanski je odgoj prikladan oblik koji inicijaciju prihvaća u odnosu na one koji su kršteni kao djeca, dok je katekumenat tipičan oblik inicijacije onih koji postaju kršćanima u odrasloj dobi. U skladu s tim, ni inicijacija ni katekumenat, kao važna crkvena ustanova, ne smiju se privatizirati ni svojatati, što bi bilo protuslovno, i time zadovoljavati samo osobne vjerske osjećaje i dovoditi u pitanje postojanje župne zajednice, koja treba naći način i podržati ustanovu katekumenata na razini župne umreženosti.

Inicijacija, osim što odraslima omogućuje nov život vjere, otvara oči, bistri spoznaju i širi pogled na svijet i život, istodobno pokreće cijelu zajednicu i potiče posve nov pastoralni pristup prema kojemu, za život zajednice, nije odgovoran samo župnik nego svi vjernici.⁸³ To podrazumijeva zauzetost vjernika u pastoralnom župnom vijeću koje stvara različite župne pastoralne programe, što uključuje rad s odraslima na različitim župnim područjima (obitelj, mladež, sveučilištarci, kultura, turizam, ekologija, slobodno vrijeme itd.), a što zahtije-

⁸⁰ Usp. Josip. BALOBAN, *Kršćanska obitelj u Hrvatskoj na pragu 21. stoljeća*, Zagreb, 1990., 107-142.

⁸¹ Usp. Franz-Peter TEBARTZ-VAN ELST, *Gemeinde werden sich verändern. Mobilität als pastorale Herausforderung*, Würzburg, 2001., 69-89.

⁸² Usp. SaC, br. 64: »Uostalom, svrha cjelokupnoga kršćanskog odgoja jest oblikovanje vjernika kao 'novog čovjeka' za odraslu vjeru, koja ga čini sposobnim da ondje gdje se nalazi svjedoči kršćansku nadu koja ga prožima.«

⁸³ Usp. Claudio NORA, *Parrocchia e iniziazione cristiana*, u: Paola BIGNARDI (ur.), *La Parrocchia nel cambiamento*, Roma, 2003., 64-70.

va rad u različitim skupinama (bogoslužna, dobrotvorna, športska, medijska, hodočasnička itd.). Tako inicijacija odraslih stvara *sinodalni* župni oblik rada.

Odrasli, koji su sazreli u vjeri i stekli svoje iskustvo života u župnoj zajednici, ne ostaju ravnodušni, nego žele da i drugi, osobito djeca i mladež, nakon prve svete pričesti i svete potvrde, nastave sudjelovati i izgrađivati župnu zajednicu. Bez toga je iskustva teško govoriti o hodu prema naprijed. U tom će primjeru, u pastoralnom vidu, biti manje važna životna dob podjele potvrde. Upitna je podjela svih sakramenata bez sudjelovanja i odgovornosti odraslih, što bi potaknulo obnovu pastorala u župi. No svaka je promjena teška i mukotrpna, ali ako želimo odgovorno živjeti svoj poziv i poslanje, onda je pastoralna obnova neodgodiva.

Zaključak

Različita istraživanja i iskustvo pokazuju da postojeći pastoral kršćanske inicijacije stvara više nominalnih nego životvornih vjernika. Većina se mladeži nakon svete potvrde rasprši u mnoštvu ravnodušnih i uglavnom od župne zajednice udaljenih vjernika. Unatoč školskom vjeronauku i župnoj pripremi prije pričesti i potvrde, učinci su u vjerskomu životu oskudni. Dobar dio sakramentalno iniciranih vjernika vraća se u župnu zajednicu zbog ženidbe (ako se vjenčaju u Crkvi, sprovoda, možebitne godišnje ispovijedi, koja po kakvoći ostaje na dječjoj razini, krštenja, a neki se ne vraćaju nikada. Očito je da nešto nije u redu u postojećem pastoralnom ustroju i s crkvenim životom vjernika. U crkvenom vidu, inicijacija sakramentalnoga oblika, bez životnoga sudjelovanja obitelji, uglavnom ne postiže smisao pripadnosti župnoj zajednici. Mladi 'odrade' ono što se od njih traži, potom se brzo uklope u vjersku kolotečinu, a u rijetkima sazrije istinski osjećaj za crkvenu suodgovornost i sudjelovanje u župnoj zajednici pa se događa protuslovlje: kršćanski inicijacijski hod ne uvodi u Crkvu, a pastoral inicijacije ne stvara zajednicu odraslih u vjeri. Uočava se neučinkovitost uobičajenih oblika kršćanskoga odgoja i manjak zajednice kao nositelja ustroja i praćenja kršćanske inicijacije. Stoga u obnovi redovitoga pastorala prvotna briga nije rasprava o dobi potvrđenika u strahu od osipanja djece s vjeronauka, što je također važno, nego razvitak pastorala odraslih, koji će svojom vjerskom odgovornošću i kršćanskim odgojem posvjedočiti važnost vjere, pripadnost župnoj zajednici i pripremu za potvrdu i druge sakramente, stvarajući Crkvu prožetu zreloom sviješću inicijacijske i evangelizacijske zajednice.

Summary

**THE INITIATION OF ADULTS – A MODEL OF PASTORAL CARE IN
THE PARISH COMMUNITY**

Alojzije ČONDIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
acondic@kbf-st.hr

If Christian initiation is brought down to the issuance of the sacraments and limited only to teaching children and youth until they accept Confirmation, then pastoral work limits the fibre of the Church as well as depriving this initiation of any deeper effect in social-cultural circumstances. In this regard, the author refers to the adversity of the definition, notion and relations of Christian initiation and Catechumens in pastoral work. Through a theological-pastoral angle of judgement analyses this issue and points out some vital pastoral initiatives concerning the initiation of adults in the parish community, referring to the need for change in the current method of parish pastoral care. Seeing that any reference to the initiation of adults cannot bypass the Rite of Christian Initiation of Adults (RCIA), the author refers to its position and significance in pastoral work. The author then refers to the relationship between initiation and new Evangelisation, stressing its vital need for our social-religious circumstances. In the last part of the article, the author discusses the role of the initiation of adults in renewing parish pastoral care.

Key words: initiation of adults, Evangelisation, pastoral care, faith, parish community.